

2. Veřejné statky

Veřejné finance

1

Veřejné statky

= jeden z nejdůležitějších argumentů ve prospěch rozvoje veřejných financí a veřejného sektoru

- zvláštní charakteristiky spotřeby veřejných statků neumožňují, aby optimální alokaci zajistil trh

Veřejné finance

2

Třídění statků

Primární třídění – podle původu:

- Volné statky
- Ekonomické statky

Veřejné finance

3

Třídění ekonomických statků

Dvě základní kritéria třídění statků:

- Institucionální kritérium
- Ekonomické kritérium

Veřejné finance

4

Institucionální kritérium dělení statků

- Tržní statky
- Polotržní statky
- Netržní statky

Kritériem je přítomnost a charakteristika tržní ceny jako alokačního mechanismu.

Veřejné finance

5

Institucionální kritérium a typy statků

Kategorie statků	Existence tržní negociace a tržní ceny	Diskriminační intervence státu
Čisté tržní statky	ANO	NE
Polotržní statky	ANO	ANO
Netržní statky	NE	ANO

Veřejné finance

6

Ekonomické kritérium dělení statků

- **Veřejné.**
 - » Čisté veřejné.
 - » Smíšené.
- **Soukromé.**

Kritériem je způsob, jakým jsou statky spotřebovávány, resp. co se děje s užitekem plynoucím ze spotřeby statku.

Veřejné statky, soukromé statky

Charakteristiky:

- Nevylučitelnost ze spotřeby X vylučitelnost ze spotřeby
- Nerivalita ve spotřebě X rivalita ve spotřebě.

Ekonomické kritérium a třídění statků

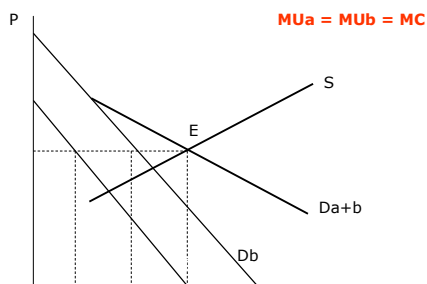
Spotřeba	vylučitelná	nevylučitelná
rivalitní	A	B
nerivalitní	C	D

- A = soukromé statky
 D = čisté veřejné statky
 B = statky s rivalitní spotřebou, ale je obtížné nebo nemožné vyloučení ze spotřeby
 C = statky s nerivalitní, ale vylučitelnou spotřebou

Ekonomické kritérium třídění statků

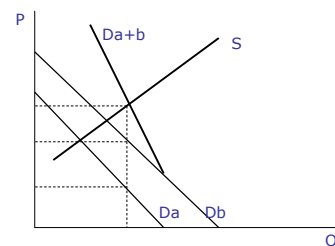
- **Čisté veřejné statky**
 - Nevylučitelnost ze spotřeby
 - Nerivalita ve spotřebě
 - Nulové mezní náklady na dodatečnou jednotku spotřeby
- **Smíšené statky**
 - vlastnosti rivality a vylučitelnosti v různém rozsahu
- **Soukromé statky**
 - Vylučitelnost ze spotřeby
 - Rivalita ve spotřebě

Poptávka po soukromém statku

Poptávka po veřejném statku

$$MU_a + MU_b = MC$$

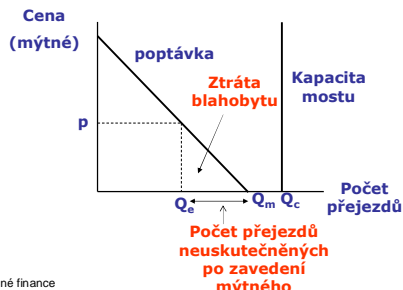
Neefektivnost vyplývající ze soukromého poskytování veřejných statků

- Pokud jsou veřejné statky poskytovány soukromě, vždy dochází k jejich nedostatečnému využívání (**ztráty efektivity**).

Veřejné finance

13

Neefektivnost soukromého sektoru při zabezpečování veřejných statků

Veřejné finance

14

Poručníkový statek (statek pod ochranou)

= zákaz nebo naopak příkaz spotřeby některých statků

Veřejné finance

15

Způsoby zabezpečování veřejných statků

Veřejná správa zajišťuje veřejné statky:

- Ve veřejném sektoru
- Veřejnou zakázkou u soukromého sektoru
- Společnou participací veřejného a soukromého sektoru

Veřejné finance

16

Efektivní zabezpečení veřejných statků

Efektivní zabezpečení veřejných statků je jedním z klíčových problémů, který řeší veřejné finance, resp. veřejný sektor.

Praktický aspekt efektivního zabezpečení veřejných statků spočívá v tom, jak rozhodnout:

- Mezi veřejným a soukromým zabezpečením statků.
- Mezi soukromou a veřejnou produkcí těchto statků.
- O optimální nabídce.
- O optimální struktuře této nabídky.
- O optimálním rozložení daňového zatížení mezi jednotlivými spotřebiteli.

Veřejné finance

17

Efektivnost veřejného sektoru

- **Efektivnost** = stav, kdy z dostupných společenských zdrojů se podaří získat maximální množství statků a maximální užitek.
- **V užším pojetí** = **paretovská efektivnost**
Ekonomické rozhodnutí je efektivní tehdy, nemůže-li nastat změna, při níž by některý subjekt (občan apod.) získal, aniž by jiné subjekty něco ztratily, tzn. kdy roste užitek alespoň jednomu jedinci, a přitom ostatním zůstává užitek nezměněn (nezhorší se).
- **V širším pojetí** = efektivnost jako **výsledek vztahu mezi velikostí vstupu do veřejného sektoru a velikostí výstupu z veřejného sektoru**.
- Ve veřejném sektoru - **tendence k maximalizaci vstupu a minimalizaci výstupů**

Veřejné finance

18

Ve veřejném sektoru:

- Nelze vždy použít velikost zisku jako kritérium úspěšnosti.
- Objektivní potřeby a výsledky veřejného sektoru se obtížně definují.
- Efektivnost vložených prostředků se projevuje se značným časovým zpožděním, často je obtížně měřitelná a vyjádřitelná v peněžních jednotkách.
- Projevuje se přirozená tendence k neefektivnosti
- Snahou výkonných orgánů (úředníků) je maximalizace svého užítku. Byrokraté se snaží o udržení existence svého úřadu, rozšíření, prosazují maximalizaci objemu rozpočtu.
- Neprofesionalita rozhodování o alokaci zdrojů - pro hodnocení efektivnosti vynakládaných prostředků je třeba vysoké odbornosti, a to jak obecné, tak speciální (problém zejména u územní samosprávy na úrovni malých obcí).

Velikost veřejného sektoru

- **ukazatel - podíl veřejných výdajů na veřejný sektor k HDP v %.**

Faktory, které ovlivňují velikost a strukturu veřejného sektoru:

- Faktory ekonomické
- Faktory historické a geopolitické
- Faktory demografické
- Faktory kulturně náboženské
- Faktory politické